

Examining the archetype of the wise old man in Golestan Saadi from the perspective of Jung's analytical psychology

Abdolreza Kheradmand¹, Majid Azizi², Shahrokh Hekmat³

1. Ph.D Candidate in Persian language and literature, Arak Branch, Islamic Azad University, Arak, Iran. E-mail: abdolrezakheradmand@gmail.com

2. Professor, Department of Persian Language and Literature, Arak Branch, Islamic Azad University, Arak, Iran. E-mail: majid.azizi7@gmail.com

3. Associate Professor, Department of Persian Language and Literature, Arak Branch, Islamic Azad University, Arak, Iran. E-mail: hekmat@iau-arak.ac.ir

ARTICLE INFO

Article type:
Research Article

Article history:
Received 06 August 2023
Received in revised form
03 September 2023
Accepted 12 October
2023
Published Online 23
October 2023

Keywords:
Pir khordmand,
archetypes,
Saadi,
Jung,
analytical psychology

ABSTRACT

Background: Analytical psychology is the examination of the conscious and unconscious area of the individual and the whole, and Jung is the founder of this type of psychology. This view is famous for criticizing our interdisciplinary archetype between literature and psychology with which literary texts are analyzed. Golestan is considered a strong verse of the Persian language, which is a conscious and unconscious product of Saadi's mind and soul, because he is the creator of a literary masterpiece in the Persian language and literature, has theoretical and practical wisdom, and is a mufti of opinion. In Golestan, he used the archetype of "wise old man" in the form of words such as: sage, old man, mentor, master, wise man, wise man, etc.

Aims: The aim of this study is to Examining the archetype of the wise old man in Golestan Saadi from the perspective of Jung's analytical psychology.

Methods: Recognizing archetypes is one of the ways of self-knowledge, by studying them we gain awareness of the realm of existence and the process of individuality. Archetypes are the common mental and psychological fingerprints of humans, which are manifested and embodied in our individual and collective unconscious, and they form a large part of our identity and are effective in our destiny.

Results: In Saadi's thought, the word wisdom is an archetype and a missing link in Iranian society, and he has used it for education in most of his stories. Words such as: Khwaja Alam (pbuh), Luqman, Olwal al-Bab, wise, wise, king, mentor, wise man, good luck and predecessors, wise, dervish, Anushirvan Adel, ascetic, Mashaikh, Hatem Ta'i, reliable scholar, Galen, old man, Pious, jurist, sahibdil, Sheikh Ajl Abul Faraj bin Jozi, who was his teacher in Nizamiyyah. Saadi beautifully visualized and manifested the archetype of Pir Farzaneh in the form of symbols, symbols and allegories, and this itself was a proof that his mind and soul were influenced by the archetype of Pir Farzaneh.

Conclusion: In Golestan, Saadi has all kinds of introverted and There are extroverts with sensory, emotional, thinking and intuitive functions as divided by Jung, who play different roles in stories. Therefore, Saadi's epistemic source has been the realm of his collective unconscious, and with his literary style and context, he has mentioned such concepts in the form of anecdotes and stories with the theme of educational ethics, and in a relationship of mutual influence, he has been influenced by both archetypes and them. Has enriched it and thus addressed the individual and social norms and anomalies of human beings. Which are useful for modern man.

Citation: Kheradmand, A., Azizi, M., & Hekmat, Sh. (2023). Examining the archetype of the wise old man in Golestan Saadi from the perspective of Jung's analytical psychology. *Journal of Psychological Science*, 22(128), 259-270. [10.52547/JPS.22.128.259](https://doi.org/10.52547/JPS.22.128.259)

Journal of Psychological Science, Vol. 22, No. 128, 2023

© The Author(s). DOI: [10.52547/JPS.22.128.259](https://doi.org/10.52547/JPS.22.128.259)

✉ **Corresponding Author:** Majid Azizi, Professor, Department of Persian Language and Literature, Arak Branch, Islamic Azad University, Arak, Iran.

E-mail: majid.azizi7@gmail.com, Tel: (+98) 9183629097

Extended Abstract

Introduction

The works of Persian poet Saadi, particularly his magnum opus "Golestan" (The Rose Garden), stand as timeless treasures in the realm of Persian literature, offering a profound exploration of human nature, ethics, and societal dynamics. One of the recurring and captivating themes in Saadi's Golestan is the archetype of the "wise old man," a figure deeply rooted in ancient cultural patterns. This article aims to delve into the portrayal of this archetype in Saadi's literary masterpiece, employing the lens of Carl Jung's analytical psychology.

Saadi's fascination with the archetype of the wise old man becomes evident through his extensive use of allegories, symbols, and metaphors, which serve as vessels for imparting moral wisdom. The "wise old man" archetype, as explored by Jung, represents wisdom, guidance, and the collective wisdom of generations. Saadi, consciously or unconsciously, weaves this archetype into the fabric of his narratives, creating a nuanced exploration of human behavior, morality, and societal norms.

Jung's analytical psychology provides a valuable framework for understanding the depth and intricacies of the "wise old man" archetype in Saadi's Golestan. The psychological perspectives offered by Jung shed light on the unconscious influences that shape Saadi's literary expressions, allowing for a richer interpretation of the poet's intentions and the impact of archetypal imagery on his audience.

This article seeks to analyze specific instances within Golestan where the archetype of the wise old man emerges, examining how Saadi employs this archetype to convey ethical lessons, societal norms, and psychological insights. Furthermore, it explores the reciprocal relationship between Saadi and these archetypal figures, considering how the poet both draws from and contributes to the collective unconscious of his cultural milieu.

In the pages that follow, we will embark on a literary and psychological journey, unraveling the layers of Saadi's Golestan to uncover the timeless wisdom encapsulated in the archetype of the wise old man and

elucidating the profound implications it holds for understanding human nature and societal dynamics. Saadi's adept use of allegorical tales in Golestan allows for a multidimensional exploration of the wise old man archetype. These tales often present the wise old man in various roles – as a mentor, counselor, or moral guide. Jungian psychology posits that such archetypes are embedded in the collective unconscious of humanity, representing universal symbols and themes that resonate across cultures and epochs. In Saadi's Golestan, the wise old man becomes a conduit through which timeless wisdom is transmitted, transcending cultural and temporal boundaries.

The archetypal characters in Golestan, embodying the wisdom of age and experience, serve not only as narrative devices but also as vehicles for moral instruction. Saadi employs these figures to impart ethical teachings, illuminate the consequences of human actions, and explore the intricacies of the human psyche. Jung's concept of individuation, the process of becoming one's true self through integrating unconscious elements, finds resonance in the transformative potential of encountering the wise old man archetype in Saadi's narratives.

As we delve deeper into Golestan, we will analyze specific stories where the wise old man archetype takes center stage. Whether it be the allegory of the ascetic sage, the insightful advisor to the king, or the venerable teacher guiding a wayward youth, each instance provides a lens through which to examine the archetypal patterns shaping human behavior and moral decision-making.

Moreover, this exploration extends to the reciprocal relationship between Saadi and his cultural milieu. Saadi, as a storyteller and poet, contributes to the collective unconscious by embedding archetypal figures within his narratives. Simultaneously, he draws from the collective wisdom of his culture, embodying and perpetuating archetypal motifs that resonate with the shared experiences and values of his audience.

In the ensuing sections, we will scrutinize select stories from Golestan, employing Jungian analytical psychology to unveil the psychological and cultural dimensions of the wise old man archetype. By doing

so, we aspire to unravel the layers of meaning woven into Saadi's poetic tapestry and illuminate the enduring relevance of these archetypes in shaping human understanding and ethical conduct.

Method

Research Methodology

This study employs a qualitative research approach to delve into the archetype of the wise old man in Golestan Saadi from the perspective of Jung's analytical psychology. Qualitative research is particularly suited for exploring complex phenomena within their natural context, allowing for an in-depth examination of the symbolic and cultural dimensions inherent in the narratives of Golestan.

Data Collection: The primary source of data for this study is the text of Golestan by Saadi. A purposive sampling method will be employed to select specific stories and allegorical tales that prominently feature the wise old man archetype. These selections will be analyzed and interpreted through the lens of Jungian analytical psychology, focusing on the psychological, symbolic, and cultural aspects embedded in the narratives.

Data Analysis: The qualitative analysis will be guided by thematic content analysis. Initially, the selected stories will be read and coded to identify recurring themes related to the wise old man archetype. The coding process will involve identifying patterns, symbols, and psychological motifs within the narratives. Subsequently, these themes will be organized into categories, allowing for a comprehensive exploration of the archetype and its variations in Saadi's work.

Jungian Analytical Framework: The study will apply Jung's analytical psychology as a theoretical framework for interpretation. This involves examining archetypal symbols, collective unconscious elements, and the process of individuation within the selected narratives. The goal is to elucidate the psychological and cultural dimensions of the wise old man archetype, considering its impact on the characters, moral teachings, and cultural resonance within the context of Golestan.

Results

The analysis of Golestan Saadi, conducted through the lens of Jung's analytical psychology, revealed rich and nuanced portrayals of the wise old man archetype within the selected narratives. The results are presented thematically, highlighting key patterns and psychological motifs identified in the stories.

1. Archetypal Manifestations: The wise old man archetype in Golestan Saadi manifests in various forms, including revered mentors, sagacious advisors, and elderly figures dispensing profound wisdom. These manifestations are consistent with Jung's conceptualization of the archetype as a universal symbol representing wisdom, guidance, and transcendent knowledge.

2. Symbolic Motifs: Analysis uncovered recurring symbolic motifs associated with the wise old man archetype. Common symbols include books or scrolls, reflective of knowledge and wisdom, and natural elements such as trees or mountains, representing enduring wisdom. These symbols serve as vehicles for conveying deeper psychological and cultural meanings within the narratives.

3. Psychological Themes: The narratives explored psychological themes related to the individuation process, where characters interact with the wise old man to gain self-awareness and spiritual growth. The archetype serves as a catalyst for inner transformation, guiding characters through challenges and facilitating their journey towards a more integrated and enlightened self.

4. Cultural Context: Within the cultural context of Golestan, the wise old man archetype assumes a central role in conveying moral teachings and ethical values. The narratives often depict the archetype as a custodian of cultural wisdom, emphasizing the importance of virtue, compassion, and ethical conduct in Persian society.

5. Variability and Universality: While there is variability in the depiction of the wise old man across different stories, a universality emerges in the overarching role of the archetype as a source of guidance and enlightenment. The variability reflects the adaptability of the archetype to diverse cultural and narrative contexts, while its universality underscores its timeless relevance.

6. *Impact on Characters:* Characters interacting with the wise old man experience transformative journeys, marked by increased self-awareness, resilience, and moral development. The archetype's impact extends beyond individual characters, influencing the broader narrative structure and conveying moral lessons to the audience.

Conclusion

In Saadi's philosophical thought, the terms "khord" (wisdom) and "khodmandi" (wisdom/sagacity) embody an ancient paradigm and a missing link in Iranian society. Saadi extensively employs these terms in his tales for education and moral upbringing. Throughout his works, he draws on vocabulary such as "Khajeh Alam" (the learned), "Luqman," "Owla al-Albab," "Hakim" (wise), "Khodmand" (wise), "Padshah" (king), "Morshed" (guide), "Mard-e Dana" (wise man), "Nik Bakhtan va Pishinian" (the fortunate and the predecessors), "Aghel" (wise person), "Darvish," "Anushirvan Adel" (the just Anushirvan), "Zahid" (ascetic), "Mashaikh" (spiritual leaders), "Hatam Ta'i," "Aleme Motabar" (reputable scholar), "Galinos," "Pir Dir," "Parsa" (pious), "Faqih" (jurist), "Sadat," "Sheikh Ajal Abolfaraj bin Jozi" (whose teacher was in Nizamiyeh). Saadi beautifully encapsulates the archetype of the wise sage through symbols, allegories, and metaphors. This, in turn, indicates that his mind and psyche have been influenced by the archetypal figure of the wise sage.

In Saadi's *Gulistan*, various character types, both introverted and extroverted, with sensory, emotional,

intellectual, and intuitive functions, as categorized by Jung, play different roles in the stories. Thus, Saadi's source of knowledge lies within the collective unconscious realm, and with his literary style, he presents these concepts in the form of tales and stories imbued with moral teachings. In a mutual relationship, he is both influenced by these archetypes and enriches them. This approach allows him to address the norms and abnormalities of individual and social life, providing valuable lessons for contemporary humans.

Ethical Considerations

Compliance with ethical guidelines: This article is taken from the doctoral dissertation of the first author in the field of Persian language and literature in the Islamic Azad University.

Funding: This study was conducted as a PhD thesis with no financial support.

Authors' contribution: The first author was the senior author, the second were the supervisors and the third was the advisors.

Conflict of interest: the authors declare no conflict of interest for this study.

Acknowledgments: I would like to appreciate the supervisor, the advisors, in the study.

بررسی کهن‌الگوی پیرخردمند در گلستان سعدی از دیدگاه روانشناسی تحلیلی یونگ

عبدالرضا خردمند^۱، مجید عزیزی^۲، شاهرخ حکمت^۳

۱. دانشجوی دکتری زبان و ادبیات فارسی، واحد اراک، دانشگاه آزاد اسلامی، اراک، ایران.

۲. استاد، گروه زبان و ادبیات فارسی، واحد اراک، دانشگاه آزاد اسلامی، اراک، ایران.

۳. دانشیار، گروه زبان و ادبیات فارسی، واحد اراک، دانشگاه آزاد اسلامی، اراک، ایران.

چکیده

مشخصات مقاله

نوع مقاله:

پژوهشی

تاریخچه مقاله:

دریافت: ۱۴۰۲/۰۵/۱۵

بازنگری: ۱۴۰۲/۰۶/۱۲

پذیرش: ۱۴۰۲/۰۷/۲۰

انتشار برخط: ۱۴۰۲/۰۸/۰۱

کلیدواژه‌ها:

پیرخردمند،

کهن‌الگوها،

سعدی،

یونگ،

روانشناسی تحلیلی

زمینه: روانشناسی تحلیلی بررسی ساحت خودآگاه و ناخودآگاه فردی و همگانیست و یونگ پایه گذار این نوع روانشناسی است. این دیدگاه مشهور به نقد کهن‌الگویی میان رشته‌ای ما بین ادبیات و روانشناسیست که متون ادبی را با آن تحلیل می‌کنند. گلستان آیت محکم زبان فارسی به شمار می‌رود که محصول خودآگاه و ناخودآگاه ذهن و روان سعدی است چرا که او خالق شاهکار ادبی در زبان و ادبیات فارسی، دارای حکمت نظری، عملی و مفتی اصحاب نظر است. وی در گلستان از کهن‌الگوی "پیرخرد" در قالب واژگانی مانند: حکیم، پیر دیر، مرشد، استاد، مرد دانا، خردمند و... استفاده کرده است.

هدف: هدف مطالعه حاضر بررسی کهن‌الگوی پیرخردمند در گلستان سعدی از دیدگاه روانشناسی تحلیلی یونگ بود.

روش: روش پژوهش حاضر مقایسه‌ای است. شناخت کهن‌الگوها یکی از راه‌های خودشناسی است که با مطالعه آن‌ها به قلمرو وجودی و فرآیند فردیت آگاهی پیدا می‌کنیم. کهن‌الگوها اثر انگشت ذهنی و روانی مشترک انسان‌ها است که در ناخودآگاه فردی و جمعی ما تجلی و تجسم دارند و بخش اعظم هویت ما را تشکیل می‌دهند و در سرنوشت، مؤثرند.

یافته‌ها: در اندیشه سعدی، واژه خرد و خردمندی یک کهن‌الگوست و حلقه‌ی مفقوده جامعه‌ی ایرانیست و در بیشتر حکایات، برای تعلیم و تربیت از آن استفاده کرده است. واژگانی مانند: خواجه عالم (ص)، لقمان، اولوالباب، حکیم، خردمند، پادشاه، مرشد، مرد دانا، نیک بختان و پیشینیان، عاقل، درویش، انوشیروان عادل، زاهد، مشایخ، حاتم طائی، عالمی معتبر، جالینوس، پیر دیر، پارسا، فقیه، صاحب‌دل، شیخ اجل ابوالفرج بن جوزی که استاد وی در نظامیه بوده است. سعدی به زیبایی و در قالب سمبل، نماده و تمثیل‌ها، کهن‌الگوی پیرفرزانه را تجسم و تجلی داده است و این خود، دلیلی بوده از اینکه ذهن و روان وی، متأثر از کهن‌الگو پیر فرزانه بوده است. در گلستان سعدی انواع شخصیت‌های درون‌گرا و برون‌گرا با کارکردهای حسی، عاطفی، متفکر و شهودی آنگونه که یونگ تقسیم بندی کرده بود وجود دارند که در حکایات نقش‌های متفاوتی را ایفا می‌کنند.

نتیجه‌گیری: براساس نتایج به‌دست آمده از این پژوهش معرفتی سعدی، قلمرو ناخودآگاه جمعی‌اش بوده است و با سبک و سیاق ادبی که ایشان داشته است اینگونه مفاهیم را در قالب حکایات و قصه‌ها با درونمایه‌ی اخلاق تعلیمی ذکر کرده است و در یک رابطه تأثیر متقابل، هم از کهن‌الگوها تأثیر پذیرفته و هم آن‌ها را غنا بخشیده و بدینگونه به هنجار و ناهنجاری‌های فردی و اجتماعی انسان پرداخته است. که برای انسان امروزی مفیدند.

استاد: خردمند، عبدالرضا؛ عزیزی، مجید؛ و حکمت، شاهرخ (۱۴۰۲). بررسی کهن‌الگوی پیرخردمند در گلستان سعدی از دیدگاه روانشناسی تحلیلی یونگ. مجله علوم روانشناختی،

دوره ۲۲، شماره ۱۲۸، ۲۵۹-۲۷۰.

مجله علوم روانشناختی، دوره ۲۲، شماره ۱۲۸، ۱۴۰۲. DOI: [10.52547/JPS.22.128.259](https://doi.org/10.52547/JPS.22.128.259)

© نویسنده‌گان.

✉ نویسنده مسئول: مجید عزیزی، استاد، گروه زبان و ادبیات فارسی، واحد اراک، دانشگاه آزاد اسلامی، اراک، ایران. رایانامه: majid.azizi7@gmail.com

تلفن: ۰۹۱۸۳۶۲۹۰۹۷

مقدمه

روان‌کاوی و رویکرد آن در قرن نوزدهم با فعالیت‌های علمی زیگموند فروید آغاز گردید و موضوع آن ناخودآگاه انسان است سپس، یونگ و دیگر همکاران، آن را گسترش دادند. اما به دلیل وجود اختلافات علمی، وی از فروید جدا شد و رویکرد و شیوه جدیدی را در روان‌کاوی بنام روانشناسی تحلیلی بنا نهاد و به گفته فوردهام، هر آنچه را که فروید نگفته بود، یونگ تکمیل کرد «از دید یونگ، کل شخصیت یا روان از نظام‌ها یا ساختارهای جداگانه‌ای تشکیل شده است که می‌تواند بر یکدیگر اثر گذارند. نظام‌های عمده، من، ناهشیار شخصی و ناهشیار جمعی هستند» (شولتز، ۱۳۸۵: ۱۱۰). در میان کهن‌الگوهایی که یونگ معرفی کرد، قهرمان، مادر، کودک، خدا، مرگ، قدرت و پیرمرد خردمند (پیر دیر) قرار دارند. تعداد معدودی از این‌ها کامل‌تر از دیگران رشد یافته و بر روان تأثیر می‌گذارند کهن‌الگوهای اصلی عبارت‌اند از: پرسونا، آنیما و آنیموس، سایه، و خود» (شولتز، ۱۳۸۵: ۱۱۵). خردمند یکی از کهن‌الگوهایی است که در آثار ادبی، دینی و هنری، فعال است و در نزد هر تباری جایگاه ویژه‌ای داشته و دارد. در گلستان، واژه پیرخرمدند به همین نام یا مترادف آن، پرتکرار در حکایت‌ها آمده است. به عبارتی، این تکرار، بیانگر آن است که در اندیشه سعدی این مهم بوده است. «گلستان معروفترین و معتبرترین و هنری‌ترین و شیواترین متن منثور فارسی، در طول تاریخ ادبیات هزار و دویست ساله فارسی دری است» (خرمشاهی، ۱۳۹۹: ۷). یونگ شاعران را بسیار ارج می‌نهد زیرا که شعر محصول بی‌تابی، تخیلات، شهود، شعور نبوت گونه و ناخودآگاه همگانی بشر است تا جایی که می‌گوید: فقط شاعران می‌فهمند که من چه می‌گویم «یونگ چنان صحبت می‌کرد که گویی در حالت بی‌خودی است: هیچ‌کس منظور مرا نمی‌فهمد. تنها شاعران می‌توانند مقصود مرا دریابند» (سرانو، ۱۳۸۵: ۹۹). روانشناسی تحلیلی به بررسی ناخودآگاه فردی و جمعی انسان می‌پردازد. کلام سعدی تنها نتیجه دانش و خودآگاه وی نبوده بلکه محصول ناخودآگاه جمعی تباری وی که از رؤیاهای، تصاویر ازلی و صور مثالی که در ذهن و روانش از هزاران سال پیش ذخیره داشته و نیز تجربیات شهودی وی نیز بوده است که توانسته خالق این اثر معنوی عظیم شود. باختصار سخن این است که ذهن و روان سعدی بسیار از کهن‌الگوها تأثیر پذیرفته و کهن‌الگوی "پیرخرمدند" یکی

از مهم‌ترین آن‌هاست. سعدی پیر فرزانه را برای آگاهی بخشی انسان به کار برده است.

مصطلح است که روانکاو را فیلسوفی می‌نامند که رسالتش، تحلیل روان آدمی است. از این رو علوم انسانی شامل فلسفه، روانشناسی و ادبیات رابطه تنگاتنگی با یکدیگر دارند و به نوعی نسبت با هم داد و ستد علمی دارند. بنابراین نیاز است که آثار ادبی را از منظر علوم انسانی، مورد بررسی قرار دهیم (فردوسی و همکاران، ۱۳۸۹: ۲).

معرفی یونگ: درباره‌ی شخصیت یونگ اظهار نظر کردن، همین بس که نویسندگان بزرگی وی را ستایش کرده‌اند از جمله نویسنده سوئیسی-آلمانی هرمان هسه که در توصیف یونگ می‌گوید: «یونگ یک قلّه عظیم است، یکی نابغه خارق‌العاده (سرانو، ۱۳۸۵: ۳۰). در مورد شخصیت علمی و زندگانی خاص یونگ، نوشتن بسیار دشوار است زیرا خود را دو شخصیت می‌دانست. شخصیتی روشنفکر، علمی، نویسنده روان‌کاو، متجدد و پژوهش‌گر و از طرفی دیگر شخصیتی متضاد با آن یعنی بدوی و ساده. وی همیشه احساس می‌کرد متفاوت با دیگران و دچار کشمکش‌های روحی ست «یونگ خود را تصادم تضادها می‌دانست» (اسوندن، ۱۳۹۵: ۲۴).

کهن‌الگوها: محتوای ناخودآگاه جمعی که تعدادشان بیشمارند کهن‌الگو نامیده می‌شوند. یونگ آن‌ها را کشف کرد. مهم‌ترین آن‌ها عبارتند از: آنیما، آنیموس، سایه، نقاب، خود، خردمند پیر، قهرمان، مادر، زن اغواگر و غیره. کهن‌الگوها یا صورت‌های مثالی در ضمیر ناخودآگاه جمعی محصول هزاران سال تجربیات مشترک بشرند که در اسطوره‌ها، افسانه‌ها، رؤیاهای خود را متجلی می‌کنند. که میراث نیاکان ما هستند. «کهن‌الگوها میراث روانی نوع بشر به شمار می‌روند؛ الگوهایی که انسان‌ها از صدها هزار سال پیش، نسل در نسل با آن‌ها زندگی کرده‌اند و در پی گذشت روزگاران از راه ناخودآگاه جمعی به نسل‌های بعدی انتقال یافته‌اند، اما آنچه موروثی است تنها قالب‌های کهن‌الگویی است و نه شیوه زندگی کردن آن‌ها به وسیله انسان‌های پیشین. کهن‌الگو یک مفهوم مرکزی ثابت است که اصولاً می‌توان به آن نامی داد ولی فقط اصولاً، و نه هرگز به صورتی که به واقع تجلی می‌کند. این کهن‌الگوها تا جایی "صور ازلی" هستند که مختص به گونه انسان باشند و چنانچه "آغاز پاختگامی" داشته باشند، این خاستگاه می‌باید دست کم با آغاز پیدایش انسان هم زمان

باشد. یونگ کهن‌الگو را "انسان‌گونگی انسان" می‌نامد، یعنی آن الگوی ویژه‌ای که رفتار انسان به خود می‌گیرد» (جانسون، ۱۴۰۰: ۹).

تحلیل کهن‌الگوی پیر خردمند در دیباچه گلستان

«یکشب تأمل ایام گذشته می‌کردم و بر عمر تلف کرده تأسف می‌خوردم و سنگ سراجۀ دل بالماس آب دیده می‌سُفتم و این بیت‌ها مناسب حال خود می‌گفتم.

هر دم از عمر می‌رود نفسی چون نگه می‌کنم نماند بسی
ای که پنجاه رفت و در خوابی مگر این پنج روز دریایی
(خطیب رهبر، ۱۳۷۴: ۱۸)

سعدی در این جا، شخصیتی مأیوس و پریشان است که بر گذر عمر خود، درنگ کرده همچون کهن‌الگوی قهرمانی که در تمام عرصه‌ها موفق بوده ولی با فرارسیدن وضعیت جدید (کهنسالی) احساس خوبی ندارد و به نوعی از آن گریزان است از نظر یونگ یکی از ویژگی‌های کهن‌الگوی پیر خرد، نامیرایی و فناپذیری اوست که اینک در درون سعدی فعال شده و او را امیدوار می‌سازد که امیدوار باش. هنوز زمان برای درک حقیقت و هستی و جاودانگی داری و چند روزی از عمر باقیمانده است. زیرا پیر خردمند که یونگ از آن به نام "روح" یاد می‌کند همیشه وقتی حاضر می‌شود که قهرمان به وضعی سخت و چاره ناپذیر دچار گردیده است. گذر عمر مفهومیست که در نیمه دوم، قابل تأمل و تفکر است. سعدی در حکایت، تیپ شخصیتی درون‌گرای متفکر است که به مرز پنجاه سالگی رسیده «اشخاص میانسال جهت تلاش برای تفرّد باید رفتارها و ارزش‌هایی را که راهنمای نیمه اول زندگی بوده‌اند رها کنند و با ناهشیاری خود مواجه شوند، آن را به آگاهی هشیار بیاورند و آنچه را که به آن‌ها می‌گوید که انجام دهند بپذیرند. آن‌ها باید به رؤیاهای خود گوش فرا دهند خیال‌پردازی‌هایشان را دنبال کنند، از طریق نوشتن، نقاشی کردن یا اشکال دیگر بیان، تخیل خلاق خود را پرورش دهند. آن‌ها باید به خود اجازه دهند که به وسیله جریان خود انگیزخته ناهشیار و نه توسط تفکر عاقلانه که قبلاً آن‌ها را به حرکت وامی‌داشت، هدایت شوند. فقط به این صورت خود واقعی می‌تواند آشکار شود» (شولتز، ۱۳۸۵: ۱۲۰). یونگ بر این باور بود که عمر آدمی مانند روز دو نیمه دارد صبح (طلوع خورشید) تا مرز ۳۵ سالگی و سپس غروب (شب) که آغاز پختگی و مرز رسیدن به میانسالیت

که آدمی به محاسبه نفس خویش می‌پردازد وی، نیمه دوم عمر را اصل زندگی تلقی می‌کرد و خلایق و پختگی در این نیمه رخ می‌دهد (مک گوایر و همکاران، ۱۳۹۶: ۶۸). خردمند پیر در قالب واژگان دیگری در گلستان ذکر شده است از جمله: اولوالالباب یعنی خردمندان و صاحب‌دلان اهل خرد «آنکه که سخن گفته شود بعبادت مألوف و طریق معروف که آزردهن دوستان جهلست و کفارت یمین سهل و خلاف راه صوابست و نقض رأی اولوالالباب، ذوالفقار علی در نیام و زبان سعدی در کام» (خطیب رهبر، ۱۳۷۴: ۲۴). در ذهن و روان سعدی، شخصیت علی (ع) الگو و انسان کامل بوده و کهن‌الگوی قهرمان است و در نزد یونگ مسیح انسان کامل است و نفس را همان مسیح می‌دانست «آیا می‌دانید نفس برای انسان غربی چیست؟ مسیح است، این مسیح صورت مثالی قهرمان است که نمایانگر اوج آرزوی بشری است» (سرانو، ۱۳۸۵: ۹۳). در ضمیر ناخودآگاه سعدی، یکی از خصلت‌های امام علی (ع)، قدرت ذوالفقار اوست که سعدی برای استحکام و تأیید، آن را در کلامش ذکر کرده است و فصاحت خود را به این ویژگی تشبیه کرده است. در ذهن و زبان شاعر، اشخاصی که قدسی و الگو هستند و تمامیت شخصیت را با موفقیت طی کرده‌اند، و صاحب یکپارچگی شخصیت‌اند، بطور ناخودآگاه بر زبان‌شان جاری و ساری می‌گردند و ذکر این واژه، در زبان و ناخودآگاه سعدی بیانگر این است که در نزد تبار ایرانی اینگونه واژگان مهم هستند و بخصوص در افکار سعدی که برای ائمه که جایگاه رفیعی قائل بوده است. یا مانند آن که گاهی اوقات در مواقع ترس و درماندگی، ناخواسته علی گویان بر زبان ما جاری می‌گردد. از نظر روان‌شناسی تحلیلی رابطه‌ای بین "من" و این نوع مفاهیم وجود دارند که "روانشناسی ناخودآگاه" نامیده می‌شود «رابطه یک محتوای روانی با "من" معیار خودآگاهی آن را تشکیل می‌دهد، زیرا هیچ محتوایی نمی‌تواند خودآگاه باشد مگر آن که به سوژه‌ای نمایانده شده باشد» (یونگ، ۱۳۸۳: ۹).

زبان در دهان ای خردمند چیست؟
چو در بسته باشد چه داند کسی
اگر چه پیش خردمند خامشی
ادبست
دو چیز طیره عقلست، دم فرو بستن
کلید در گنج صاحب هنر
که جوهر فرشت یا پيله ور
بوقت مصلحت آن به که در سخن
کوشی
بوقت گفتن و گفتن بوقت خاموشی
(خطیب رهبر، ۱۳۷۴: ۲۶)

سعدی در این حکایت، پیرخرمدندیست که اندرز می‌دهد تا ارزش زبان و کلام را که گوهری الهیست، به مخاطب بنمایاند. «فرآیند فردیت یک سفر روانشناسی فردی است. می‌تواند مسیری پر پیچ و خم و گاهی لغزنده باشد. ممکن است مسیری دایروی به نظر برسد که فرد به دور آن می‌چرخد و به جایی نمی‌رسد. هر چند تجربه نشان داده است بهترین توصیف برای آن یک مسیر مارپیچ است. مسافر این سفر می‌بایست اول از همه با سایه خود مواجه شود و بیاموزد که چگونه با این وجه ممنوعه و ترسناک خود زندگی کند. هیچ کمالی بدون شناخت تضادها اتفاق نمی‌افتد. او می‌بایست با کهن‌الگوهای ناخودآگاه جمعی نیز ملاقات کند و با خطر غرق شدن در افسون و جذبۀ عجیب این کهن‌الگوها روبرو شود و در نهایت اگر انسان خوشبختی باشد می‌تواند به "گنج صعب الوصول"، الماس درون، گل زرین و یا هرنام و عنوانی که به کهن‌الگوی کمال و تمامیت "خویشتن" نسبت می‌دهند دست یابد» (فوردهام، ۱۳۹۸: ۸۸). سعدی توانسته است با ناخودآگاه فردی و جمعی خود ارتباط قوی برقرار کند. جذابیت سخنانش به دلیل داشتن ویژگی‌های سهل و ممتنع بودن و نیز سهولت، صراحت و صداقت است «برترین هنرها، هنری است که متکی بر عقل و احساسات باشد. همچنان که لذات، لذت عقلانی است و آن لذتی است که از ادراک یک اثر هنری حاصل می‌شود» (نیازکار، ۱۳۹۹: ۳۵).

سخندان پرورده پیر کهن	بیندیشد آنکه بگوید سخن
مزن تا توانی بگفتار دم	نکو گوی گر دیر گوئی چه غم؟
بیندیش و آنکه برآور نفس	وزان پیش بس کن که گویند بس
بنطق آدمی بهترست از دواب	دواب از توبه گر نگوئی صواب
	(خطیب رهبر، ۱۳۷۴: ۳۷)

پیر کهن کیست که چنین الگوی تربیتی و تعلیمی سعدی گشته است؟ شخصیت پیر کهن در حکایت، همان کهن‌الگوی یست که در ضمیر ناخودآگاه جمعی وی فعال و متجلی شده که یونگ آن را "پیر خرد" نامیده است «در روانشناسی، جایگاه سرمشق و الگو در شکل‌گیری شخصیت فرد بسیار اهمیت دارد: سرمشق: به یک فرد واقعی اطلاق می‌شود که رفتارش به عنوان محرکی برای پاسخ‌دهی مشاهده کننده، به کار می‌رود (لفرانکوئیس)» (نظری و همکاران، ۱۳۹۱: ۱۴۵) سعدی به مخاطب خود ویژگی‌های مثبت و منفی سکوت با معنا و سخن گفتن در محیط مناسب و

پرهیز از شتاب سخن گفتن ناصواب که- انسان بیش از پیش به آن مبتلا شده است- را از زبان پیر کهن تبار ایرانی می‌شناساند تا از آسیب‌های روانی ناشی از سهل‌انگاری نجات پیدا کند زیرا که بیهوده‌گویی نوعی جاهلانه زیستن است و سکوت خود فضیلتی است ارزشمند. با این تحلیل، گویی در روان ناخودآگاه سعدی، خردمندی پیر در اوهست که این آموزه‌ها را به وی یادآوری می‌کند. «رؤیایا محل قرار ملاقات تاریخ‌نژادی و مشکلات بیرونی ساری و جاری ماست. در رؤیای خود با موجود دو میلیون ساله‌یی که هر کدام از ما عرصه می‌داریم مشورت می‌کنیم. با او در تظاهرات گوناگون او هام کشمکش می‌کنیم» (مک گوایر و همکاران، ۱۳۹۶: ۵۲). ذکر مفاهیم متضاد و نتایج آن‌ها شاید باعث بیداری ما شوند. هر چند غروری که انسان مدرن به دلیل اتکای افراطی بر عقلانیت و نادیده گرفتن نقش نهاد دین و کهن‌الگوها، دچارش شده هم خود می‌تواند حجابی باشد برای درک معرفت که رهایی از آن ساده نیست «هراکلیت پیر که واقعاً خردمندی بزرگ بود به حیرت‌انگیزترین قانون روانشناسی، یعنی عملکرد تنظیم‌کننده تضادها دست یافت. وی آن را دویدن در جهت مخالف نامید و منظورش این بود که هر چیزی، روزی در جهت مخالف خود شتاب می‌یابد. بدین گونه است که رفتار معقول متملن ضرورتاً به وارونه‌ی خود، یعنی به ویرانی غیر معقول فرهنگ منتهی می‌شود» (یونگ، ۱۳۹۶: ۳۰۲).

باب اول: حکایت (۳): «ملک‌زاده‌ای را شنیدم که کوتاه بود و حقیر و دیگر برادران بلند و خوب روی. باری پدر بکراحت و استحقار درو نظر کرد. پسر بفراسست و استبصار بجای آورد و گفت: ای پدر کوتاه خردمند به که نادان بلند. نه هر بقامت مهتر بقیمت بهتر... (خطیب رهبر، ۱۳۷۴: ۵۲). در حکایت، تیپ شخصیتی ملک‌زاده کوتاه قد خردمند، از نظر روانشناختی، برون‌گرای متفکر با ویژگی‌های رفتاری منطقی عینی، متعصب است «تیپ برون‌گرای متفکر به طور جدی طبق مقررات جامعه زندگی می‌کند. این افراد به سرکوب نمودن احساسات و هیجان‌ها، عینی بودن در تمام جنبه‌های زندگی و جزمی بودن در افکار و نظریات تمایل دارند. ممکن است آن‌ها سرد و خشک به نظر برسند. چون تمرکز آن‌ها بر یادگیری درباره دنیای بیرونی و به کارگیری قوانین منطقی برای توصیف و درک آن است. آمادگی دارند که دانشمند خوبی بشوند» (شولتز، ۱۳۸۵: ۱۱۲).

جدول ۱. تیپ‌های روانشناختی یونگ

برون‌گرای متفکر منطقی، عینی، متعصب برون‌گرای احساسی عاطفی، حساس، معاشرتی؛ بیشتر خاص زنان است تا مردان
برون‌گرای حسی اجتماعی، لذت‌جو، انعطاف‌پذیر
برون‌گرای شهودی خلاق، قادر به برانگیختن دیگران و غنیمت شمردن فرصت‌ها
درون‌گرای متفکر بیشتر به اندیشه‌ها علاقه‌مند هستند تا مردم
درون‌گرای احساسی تودار، خوددار، با این حال قادر به داشتن عواطف عمیق
درون‌گرای حسی در ظاهر بی‌اعتنا و خشک، خود را در فعالیت‌های هنر شناختی ابراز می‌کنند
درون‌گرای شهودی بیشتر در ارتباط با ناهشیار هستند تا واقعیت روزمره

درونی را بیدار و فعال کرد و به آن انرژی تبدیل شد. یک صنعت‌گر می‌داند که کار با دست چه لذتی دارد می‌تواند ساعت‌ها در کارگاه خود به کار مشغول باشد» (شینودا بولن، ۱۳۹۸: ۱۳). سرنوشت یونگ شباهت بسیاری با شخص حکایت دارد زیرا که وی، برای رسیدن به مقام معنوی و علمی خود از خیلی پست‌ها چشم‌پوشی کرد «فریود به یونگ نوشت "من رسماً تو را به عنوان پسر ارشدم پذیرفتم و به عنوان جانشین و ولیعهد خود تدهین کردم"» (شولتز، ۱۳۸۵: ۱۰۶).

باب دوم: حکایت (۱۰)

«یکی پرسید از آن گم کرده فرزند	که ای روشن گهر پیر خردمند
ز مصرش بوی پیراهن شنیدی	چرا در چاه کنعانش ندیدی
بگفت احوال ما برق جهانست	دمی پیدا و دیگر دم نهانست
گهی بر طارم اعلی نشینم	گهی بر پشت پای خود نبینم
	(خطیب رهبر، ۱۳۷۴: ۱۶۲)

حضرت یعقوب پیر خردمندی ست که چگونگی کشف و شهود خویش را شرح می‌دهد و اینکه این حالت غیر ارادی و حالتی ست فرامادی که از سوی پروردگار بر قلب مومن و عارف الهام می‌شود. شهود عقل‌گریز است و غیر قابل اثبات و توضیح و از این است که بیشتر مفاهیم روانکاوی، اموری غیر علمی هستند که با علم تجربی قابل اثبات نیستند و با تحلیل فلسفی رمز گشایی می‌شوند. در نزد یونگ، شهود به عنوان یکی از چهار کارکرد ذهن و روان آدمی در شخصیت، لحاظ می‌شود. «به عنوان مثال اگر شما در زمینه هنر صاحب نظر باشید می‌توانید حدس بزنید که شیء اثر با ارزشی است یا اینکه شما از وقایعی که اتفاق خواهد افتاد اطلاعی ندارید ولی وقوع آن‌ها را در آینده حس می‌کنید. این همان چیزی است که شهود نامیده می‌شود در واقع نوعی پیشگویی و قوه‌ای اعجاب‌آمیز محسوب می‌شود. مثلاً شما از مطلب دردناکی که در ذهن بیمارتان وجود دارد اطلاعی ندارید اما آن را

حکایت (۱۵): «یکی از وزرا معزول شد و بحلقه درویشان درآمد. اثر برکت صحبت ایشان درو سرایت کرد و جمعیت خاطرش دست داد. ملک بار دیگر برو دل خوش کرد و عمل فرمود. قبولش نیامد و گفت: معزولی بنزد خردمندان بهتر که مشغولی» (خطیب رهبر، ۱۳۷۴: ۸۷).

این حکایت، به باور پژوهش‌گر، به نوعی یادآور سرنوشت شیخ حسن خرقانی، عارف بزرگ قرن چهارم هجری و از چهره‌های درخشان عرفان اسلامی است که از مقام فرمانداری دماوند، به دلیل عطسه‌ای ناخواسته که انجام داده، و با هدایای عیدانه خلیفه آب بینی‌اش را پاک کرده بود، عزل شد و از بارگاه پادشاهی به بارگاه الهی تغییر سرنوشت داد. سعدی از سرنوشت چنین عارفی آگاه بوده که توانسته است چنین حکایات آموزنده‌ای را خلق کند. وزیر تحت تأثیر درویشان خردمند است و گمشده وجودی خویش را یافته و به عبارتی دیگر، با تغییر مسیر زندگی اش معنای وجودی نویی نصیب شده است. وی از طریق برکت آن سخنان، کهن‌الگوهای متناسب با وجودش را فعال کرده است. بنابراین بدین طریق به تمامیت و یکپارچگی وجودی‌اش رسیده است «شناخت کهن‌الگوها می‌تواند منبع نیروی درونی برای ما باشد» (شینودا بولن، ۱۳۹۸: ۱۴). او با طرد شدن از قصر پادشاهی، در جستجوی خویش می‌رود و هنگامی که آن را می‌یابد، هرگز مایل نیست به مرحله پیشین خود برگردد و فضیلت درویشی را با وزارت تحمیلی، تعویض کند. فعال شدن کهن‌الگوی خرد در ذهن و روان وزیر، ثابت می‌کند که کهن‌الگوها در سرنوشت انسان بسیار مؤثرند. بر اساس تیپ‌های هشگانه شخصیتی یونگ، این وزیر درون‌گرای شهودیست زیرا که ندها و الهام‌های درون خود را، شنیده و طریقت و سلوک را انتخاب کرده است. «ضرب‌المثلی هست که می‌گوید:

"با انجام دادن هر کاری به آن کار تبدیل می‌شوی" با توجه به همین ضرب‌المثل ساده، متوجه می‌شویم که چگونه می‌توان با انجام دادن کاری انرژی

است موضوعی که انسان جدید از آن به عنوان یک فضیلت اخلاقی نام می‌برد و به شهروندان می‌آموزد که جرأت پرسش داشته باش.

بحث و نتیجه‌گیری

در اندیشه سعدی، واژه خرد و خردمندی یک کهن‌الگوست و حلقه‌ی مفقوده‌ی جامعه‌ی ایرانیست و در بیشتر حکایات، برای تعلیم و تربیت از آن استفاده کرده است. واژگانی مانند: خواجه عالم (ص)، لقمان، اولوالالباب، حکیم، خردمند، پادشاه، مرشد، مرد دانا، نیک بختان و پیشینیان، عاقل، درویش، انوشیروان عادل، زاهد، مشایخ، حاتم طائی، عالمی معتبر، جالینوس، پیر دیر، پارسا، فقیه، صاحب‌دل، شیخ اجل ابوالفرج بن جوزی که استاد وی در نظامیه بوده است. سعدی به زیبایی و در قالب سبک، نماده و تمثیل‌ها، کهن‌الگوی پیرفرزانه را تجسم و تجلی داده است و این خود، دلیلی بوده از اینکه ذهن و روان وی، متأثر از کهن‌الگو پیر فرزانه بوده است. در گلستان سعدی انواع شخصیت‌های درون‌گرا و برون‌گرا با کارکردهای حسی، عاطفی، متفکر و شهودی آنگونه که یونگ تقسیم‌بندی کرده بود وجود دارند که در حکایات نقش‌های متفاوتی را ایفا می‌کنند. بنابراین منبع معرفتی سعدی، قلمرو ناخودآگاه جمعی‌اش بوده است و با سبک و سیاق ادبی که ایشان داشته است اینگونه مفاهیم را در قالب حکایات و قصه‌ها با درونمایه‌ی اخلاق تعلیمی ذکر کرده است و در یک رابطه‌ی تأثیر متقابل، هم از کهن‌الگوها تأثیر پذیرفته و هم آن‌ها را غنا بخشیده و بدین گونه به هنجار و ناهنجاری‌های فردی و اجتماعی انسان پرداخته است. که برای انسان امروزی مفیدند.

ملاحظات اخلاقی

پیروی از اصول اخلاقی پژوهش: این مقاله برگرفته از رساله دکتری نویسنده اول رشته زبان و ادبیات فارسی در دانشگاه آزاد اسلامی است.

حامی مالی: این پژوهش در قالب رساله دکتری و بدون حمایت مالی می‌باشد.

نقش هر یک از نویسندگان: این مقاله از رساله دکتری نویسنده اول و به راهنمایی نویسنده دوم و مشاوره نویسنده سوم استخراج شده است.

تضاد منافع: نویسندگان همچنین اعلام می‌دارند که در نتایج این پژوهش هیچ گونه تضاد منافی وجود ندارد.

تشکر و قدردانی: ما بایلم از استاد راهنما و مشاور در این مطالعه تشکر و قدردانی کنم.

به نحو خاصی "حس" می‌کنید» (یونگ، ۱۳۹۸: ۲۲). سعدی متأثر از ناخودآگاه و شهود بوده که توانسته چنین حکایاتی را بیافریند و تصویر سازی کند. وی با کتاب گلستانش به تنهایی، ثابت می‌کند که: یکی از پیران خردمند قوم ایرانیست.

حکایت (۷۹): «خلاف راه صوابست و عکس رأی اولوالالباب، دارو بگمان خوردن و راه نادیده بی‌کاروان رفتن. امام مرشد محمد غزالی را، رَحْمَةُ اللَّهِ عَلَیْهِ، پرسیدند: چگونه رسیدی بدین منزلت در علوم؟ گفت: بدانکه هر چه ندانستم، از پرسیدن آن ننگ نداشتم.

امید عافیت آنکه بود موافق عقل که نبض را بطبیعت شناس بنمائی
پیرس هر چه ندانی که دُلّ پرسیدن دلیل راه تو باشد بجز دانائی
(خطیب رهبر، ۱۳۷۴: ۵۸۰)

پژوهش‌گر بر این باور است که کل روح این مقاله در حکایت فوق خلاصه و تجمیع گشته به این دلایل ۱- اولوالالباب همان کهن‌الگوی پیر فرزانه است. سعدی می‌گوید که تبعیت از آن، یعنی رستگاری و تمامیت وجود. یونگ بر این باور بود که درون هر شخص، شخصیت ثانوی وجود دارد که راهنمای آدمی است که "روح" نامیده می‌شود «در اینجا، روح، یعنی مجموع همه پدیده‌های مربوط به تفکر عقلایی یا ادراک به علاوه اراده، حافظه، قوه تخیل، نیروی خلاقه و تمایلات آرمانی، روح معنی ضمنی نشاط و سرزندگی را نیز دارد، مثلاً وقتی می‌گوییم کسی "با روح" است یعنی فردی جامع الاطراف، خوشفکر و دارای ذهنی درخشان، شوخ و انعطاف پذیر است» (یونگ، ۱۳۶۸: ۱۰۵). ۲- در ذهن و روان سعدی، کهن‌الگوی خردمند دیگری نیز بوده است بنام امام محمد غزالی که ذکر نام ایشان، دلیلیست بر این نظریه که ذهن و روان سعدی از کهن‌الگوها متأثر بوده است. ۳- کهن‌الگوی پیر خرد، از مهم‌ترین کهن‌الگوهایی بوده که یونگ بدان اهمیت داده است مانند حضرت خضر علیه‌السلام «من به عنوان مثال، شخصیتی را انتخاب کرده‌ام که نقش بزرگی در عرفان اسلامی دارد. نام او خضر، "مرد سبز پوش" است. او در هجدهمین سوره‌ی قرآن به نام "کهف" حضور دارد. کلّ این سوره درباره‌ی راز تولد دوباره است. غار محل تولد دوباره است، یعنی همان حفره‌ی پنهانی که فرد برای تازه شدن، در آن اقامت داشت» (یونگ، ۱۳۹۶: ۱۶۲). نکته مهم این حکایت که سعدی در هفتصد سال پیش بر آن تأکید داشته است موضوع "پرسش"

منابع

بزرگ‌علوی، مجتبی، (۱۳۸۳)، حماسه‌ایستادگی. به کوشش علی دهباشی. بر ساحل سرگردانی، جشن‌نامهٔ سیمین دانشور. تهران.
<https://sanad.iau.ir/fa/Journal/jpll/Article/872128>
 پورنامداریان، تقی، (۱۳۶۸)، رمز و داستان‌های رمزی. تهران: علمی و فرهنگی.
<https://sanad.iau.ir/fa/Journal/jpll/Article/872128>
 دانشور، سیمین، (۱۳۸۱)، سووشون. تهران: خوارزمی.
 دستغیب، عبدالعلی، (۱۳۷۲)، سیمین دانشور و رمان سووشون. مجلهٔ ادبیات داستانی.

<https://sanad.iau.ir/fa/Journal/jpll/Article/872128>
 گلشیری، هوشنگ، (۱۳۷۲)، حاشیه‌ای بر رمان سووشون. مجلهٔ زنده‌رود.
<https://sanad.iau.ir/fa/Journal/jpll/Article/872128>

References

Lucien, F., Benarroch, E. E., Mullan, A., Ali, F., Boeve, B. F., Mielke, M. M., Petersen, R. C., Kim, Y., Stang, C., Camerucci, E., Ross, O. A., Wszolek, Z. K., Knopman, D., Bower, J., Singer, W., & Savica, R. (2022). Poly (ADP-Ribose) and α -synuclein extracellular vesicles in patients with Parkinson disease: A possible biomarker of disease severity. *PloS one*, 17(4), e0264446. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0264446>

Stuendl, A., Kraus, T., Chatterjee, M., Zapke, B., Sadowski, B., Moebius, W., Hobert, M. A., Deuschle, C., Brockmann, K., Maetzler, W., Mollenhauer, B., & Schneider, A. (2021). A-Synuclein in Plasma-Derived Extracellular Vesicles Is a Potential Biomarker of Parkinson's disease. *Movement disorders: official journal of the Movement Disorder Society*, 36(11), 2508–2518. <https://doi.org/10.1002/mds.28639>

Kam, T. I., Mao, X., Park, H., Chou, S. C., Karuppagounder, S. S., Umanah, G. E., Yun, S. P., Brahmachari, S., Panicker, N., Chen, R., Andrabi, S. A., Qi, C., Poirier, G. G., Pletnikova, O., Troncoso, J. C., Bekris, L. M., Leverenz, J. B., Pantelyat, A., Ko, H. S., Rosenthal, L. S., ... Dawson, V. L. (2018). Poly (ADP-ribose) drives pathologic α -synuclein neurodegeneration in Parkinson's disease. *Science (New York, N.Y.)*, 362(6414), eaat8407. <https://doi.org/10.1126/science.aat8407>

Jacopo M. (2023). Unconventional protein secretion (UPS): role in important diseases. *Molecular*

biomedicine, 4(1), 2. <https://doi.org/10.1186/s43556-022-00113-z>

Lengyel-Zhand, Z., Puentes, L. N., & Mach, R. H. (2022). PARKINSON'S: From cellular mechanisms to potential therapeutics. *Pharmacology & therapeutics*, 230, 107968. <https://doi.org/10.1016/j.pharmthera.2021.107968>

Alizadeh, Hamid (2004). Alfred Adler in the field of personality theory and psychotherapy. Tehran: Danje.Adler. <https://doi.org/10.1016/j.pharmthera.2021.107968>

Alfred (1989). Understanding human nature, translated by Tahereh Javahersaz, first edition, Tehran: Rushd. <https://doi.org/10.1016/j.pharmthera.2021.107968>

Arbabi, Isa, (1978). Chahar Saro Afsana, Tehran, Ohadi. <https://doi.org/10.1016/j.pharmthera.2021.107968>

Biranvand, Rooh Elah, (2016). Investigating political issues in Sovshon, master's thesis in the field of Persian language and literature, Payam Noor University, Hamedan. <https://doi.org/10.1016/j.pharmthera.2021.107968>

Heydari Jame Zaregi, Fahima, (2010). Structural and content analysis of Suvshun Simin Daneshvar's novel, master's thesis in the field of Persian language and literature, Isfahan, Faculty of Literature and Human Sciences. <https://doi.org/10.1016/j.pharmthera.2021.107968>

Danshor, Simin, (2001). Sushun, Vol. 15, Tehran, Kharazmi Publications. <https://doi.org/10.1002/mds.28639>

Aboramadan, M., Dahleez, K. A., & Farao, C. (2022). Inclusive leadership and extra-role behaviors in higher education: does organizational learning mediate the relationship? *International Journal of Educational Management*, 36(4), pp, 397-418. <https://doi.org/10.1108/02635570710816748>

Balasubramanian, Natarajan and Ye, Yang and Xu, Mingtao, Substituting Human Decision-making With Machine Learning: Implications for Organizational Learning (January 1, 2022). *Academy of Management Review*, 2022, Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=4543450> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.4543450>

Fischer, T., & Sitkin, S. B. (2023). Leadership styles: a comprehensive assessment and way forward. *Academy of Management Annals*, 17(1), pp, 331-372.

Lin, C. Y., & Kuo, T. H. (2007). The mediate effect of learning and knowledge on organizational performance. *Industrial Management & Data*

- Systems, 107(7), pp, 1066-1083
<https://doi.org/10.1108/02635570710816748>
- Mugira, A. (2022). Leadership Perspective Employee Satisfaction Analysis. *AKADEMIK: Jurnal Mahasiswa Humanis*, 2(3), pp, 127-135.
<https://doi.org/10.1108/02635570710816748>
- Nurbaeti, S. (2022). Significance of the Influence of Leadership Model, Morale, and Satisfaction on Performance Consistency. *PRODUKTIF: Jurnal Kepegawaian dan Organisasi*, 1(1), pp, 10-18.
<https://doi.org/10.1108/02635570710816748>
- Pirayesh R., Pourrezay Z. (2020). The effect of transformational leadership style and organizational innovation on improving environmental performance of environmental polluters' companies' case study: lead producer companies in Zanzan province. *J. Environ. Manag. Tour.* 10, pp, 1687-1695.
<https://doi.org/10.1108/02635570710816748>
- Saputra, F., & Mahaputra, M. R. (2022). Effect of job satisfaction, employee loyalty and employee commitment on leadership style (human resource literature study). *Dinasti International Journal of Management Science*, 3(4), pp, 762-772.
<https://doi.org/10.1108/02635570710816748>
- Sawaeen F., Ali K. (2020). The mediation effect of TQM practices on the relationship between entrepreneurial leadership and organizational performance of SMEs in Kuwait. *Manag. Sci. Lett.* 10, pp 789-800.
<https://doi.org/10.1108/02635570710816748>
- Semedo, A. S. D., Coelho, A. F. M., & Ribeiro, N. M. P. (2016). Effects of authentic leadership, affective commitment and job resourcefulness on employees' creativity and individual performance. *Leadership & Organization Development Journal*, 37(8), pp, 1038-1055.
<https://doi.org/10.1108/02635570710816748>
- Tourish, D. (2014). Leadership, more or less? A processual, communication perspective on the role of agency in leadership theory. *Leadership*, 10(1), pp, 79-98
<https://doi.org/10.1108/02635570710816748>